

ערוד, ואוי לו לערוד שפגע בו רבי הנינא בן דוסא:

רביעית בפני עצמה, קודם חונן הדעת, וחותם בה "ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לחול".⁽¹⁰⁾

מתניתין:

מזכירין גבורות גשמים [משלב הרוח ומוריד הגשם]⁽⁸⁾ בברכת תחיית המתים.

רבי אליעזר אומר: אומר את ההבדלה בתוך ברכת החודאה! וטעמו, משום שמודים בה לה' שזיכנו להכיר ולהבדיל בין קדש לחול.⁽¹¹⁾

ושאלה של גשמים [ותן טל ומטר] מזכירין בברכת השנים:

גמרא:

והבדלה [אתה חוננתנו] שבתפלת מוצאי שבת ויום טוב, מזכירין בחונן הדעת!⁽⁹⁾

שינינו במשנה: מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים!

רבי עקיבא אומר: אומרה להבדלה כברכה

דנה הגמרא: מאי טעמא?

8. בתענית [ב א] אמרו שנקראו "גבורות גשמים" מפני שיורדין בגבורה, ובתוס' שם כתבו משום ש"גבורה" כוללת כח וגדולה, והרמב"ם בפירושו משנתנו כתב שנקראו גבורות מפני שיש בהן תועלת. והרא"ה ביאר שגשמים נקראו גבורה כי הם דבר פלא.

לומר שניהם, שהרי אין בכך כפילות, כי "אתה חונן" נאמר על כל אדם, בין על ישראל ובין על האומות, שחננם ה' בדעת להשכיל בשבע חכמות, אבל "אתה חוננתנו" נסוב על חכמת התורה, ותקנוה על החיבה יתירה שנתן הקב"ה לישראל על ידי התורה. ובדברי חמודות האריך בזה, וראה הערה.

9. כתב הארצות חיים: אין מתחילים ב"אתה חוננתנו", לפי שהמשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכה אינו אלא טועה, אלא מתחיל "אתה חונן" עד "וחננו מאתך", ומתחיל "אתה הבדלת", וכן דעת הרמב"ם [תפלה ב ד], וכן דקדק הב"ח מהלשון "והבדלה בחונן הדעת". אבל הבית יוסף [רצד] כתב: "והעולם נוהגים לומר "אתה חוננתנו", שאין זה נקרא שינוי מטבע, שהכל ענין אחד הוא", ומשמע שסברו שאין ההבדלה ממטבע התפלה, שהרי אם כן אין זה שינוי ממטבע, כי הנידון מהו המטבע הנכון במוצ"ש, ובהכרח שהוא דין הבדלה בפני עצמה, שתקנו לאומרה בתפלה. והדרכי משה כתב "ומיהו משמע דלכו"ע אין לומר תרוייהו", אך הלבוש יישב מנהגינו

10. אף שלעיל [כח ב] אמרו שמנין הברכות נתקן כנגד י"ח אזכרות, וגם ברכה שנוספה, תקנוה כנגד אזכרה — לרבי עקיבא ברכת ההבדלה אינה ברכה ממטבע התפלה, אלא דין הבדלה בפני עצמה, ורק תקנו לאומרה בתפלה, ולפיכך אין צריך שתהא אזכרה כנגדה [ובע"ב אמרו "תמני סרי לא תקון" שלא מצינו שתקנו תפלה של י"ט ברכות, אך לא מצד האזכרות]. ולביאור זה אם דילג ברכת ההבדלה, אינו חוזר, אך אם היא ברכה ממטבע התפלה מסתבר שיחזור, ובכרייתא שינינו "אין מחזירין אותנו" ולא מצינו שנחלק בה ר"ע.

11. רבינו יונה.